

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Regula Morum. Sive Dictamen Conscientiæ

**Babenstuber, Ludwig
Reichlin, Alphons
Hepper, Johann Baptist**

Salisburgi, 1697

Articulus III. De usu sententiarum probabilium particulari.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39970

sistendum, sed ulterius tendendum ad certitudinem. Quin immò neutra earum partium potest apparere tuta. Atque in hunc modum evadimus damnationem 4. & 21 propositionum ab Innoc. XI. prohibitarum, & motæ quæstioni satisfacimus.

ARTICULUS III.

De usu sententiarum probabilium particulari.

JUvat nunc explorare, quomodo ea, quæ de legitimo usu Probabilitatis dicta sunt generatim, habere se debeant in praxi quotidiana. Quare discurrendò per materias particulares damus Ministrum Sacramenti, Medicum, Judicem, & Advocatum, quidque cuilibet in suo statu ac conditione circa probabilium opinionum electionem sit licitum, vel illicitum? inquirimus. De alijs quibusdam generibus hominum mox in seq. §. differemus.

§. I.

An liceat relicta opinione propria probabiliori ac tutiori sequi alienam minus probabilem, minusque tutam? item: an hanc liceat consulere, vel docere?

SUMMARIUM.

1. Licitum est relicta propria sententiâ sequi alienam minus probabilem, minusque tutam: immò etiam consulere.
2. Quid si expresse rogeris tuam sententiam?
3. 4. Quid hic liceat, vel non liceat Professori publico?
5. 6. Quid Confessario?
7. Quomodo peccet Confessarius non absolvens pœnitentem, qui sequitur opinionem suâ contrariam.
8. Subditus tenetur obedire, licet probabiliter, vel probabilius existimet, rem præceptam esse illicitam.
9. Quid si existimet, in aliquo casu se non esse obligatum ad obediendum?
10. Impugnatio doctrinæ num. 8. Assertæ.
11. An subditus teneatur obedire Superiori, quem putat non esse legitimum?

I. Corol.

I. **C**orollarium I. Quilibet licitè sequitur opinionem probabilem aliorum relicta propria probabiliore ac tutiori. Th. Sanchez 1. in Decal. c. 9. n. 14. Castropal. *Disp. 2. de Consc. opin. pu. 2. n. 2.* Bonac. *Disp. 2. de peccatis. q. 4. pu. 9. n. 4.* est communis. Ratio est: quia sequens opinionem aliorum verè probabilem prudenter agit non minùs, quàm illi, qui eam sequuntur ut propriam, potest enim prudenter judicare, motiva talis sententiæ etiam esse digna rationabili assensu, atque adeò ex illa formare certum dictamen Conscientiæ. Hinc Doctor Theologiæ moralis, vel alius, à quo petitur Consilium, potest respondere secundùm sententiam minùs probabilem, & minùs tutam non solùm propriam, sed etiam alienam. Sayrus in *clavi reg. lib. 1. c. 6. n. 4. & 11.* Bonac. *loc. cit. n. 6.* Diana *parte 2. tract. 13. resol. 14.* Bardi *discept. 4. c. 20.* & alij. Ratio est: quia quilibet alteri licitè suadet, quod ipsemet licitè sequitur: neque enim quis tenetur magis curare alterius Conscientiam, quàm suam. Atqui ejusmodi sententiam consultus ipsemet licitè sequitur, ut constat ex dictis; ergo. Neque sequitur, respondentem ex aliorum sententia loqui contra propriam mentem: quia vel potest assensum de probabilitate suæ sententiæ omninò suspendere: vel potest cum dissensu speculativo de licita sequela alienæ sententiæ habere assensum practicum de licetitate illius, atque secundùm hunc eam consulere: quod non est loqui contra mentem.

II. Cæterùm tradita mox doctrina eatenùs limitanda est, ut non habeat locum, quando quis expressè interrogatur, quid ipsemet ex sua propria sententia teneat? vel quid sit tutius, & probabilius? in tali enim casu vel penitùs debet abstinere à responsione; vel tenetur respondere secundùm propriam, & probabiliorem, tutiorémque sententiam. Ita ex Joanne à S. Th. docet Clariss. P. Paulus Mezger *tract. 5. disp. 14. 4. 9. q. 2. n. 4.* Bardi *loc. cit. n. 5.*

Ratio est: quia aliàs interrogantem deciperet, & peccaret contra veracitatem, ac fidelitatem. Itaque valet prædicta doctrina, quando consultans aliud non exprimit, sed præcisè interrogat, quid liceat? vel utrùm ad aliquid obligetur? v. g. an liceat inire talem contractum? an teneatur restituere? talis enim præsumitur solùm esse sollicitus, quid citra imprudentiam ac culpam in re favorabili à se fieri; vel utrùm ab obligatione honestè excusari possit? non autem, quid ille, quem consultit, absolutè sentiat, vel censeat esse probabilius ac tutius? Immò, ut vult Tambur. 1. in *Decalog. c. 3. §. 4. n. 15.* in tali casu non solùm quis licitè potest, sed etiam tenetur respondere secundùm partem interroganti favorabilem, posito, quòd velit respondere. Ratio est: quia ille hoc ipsum interrogare præsumitur, an nempe sit aliqua via favorabilior, quam liceat citra periculum peccati in operando tenere? Ergo si talem sciat consultus, tenetur manifestare: secùs enim non agit bona fide.

III. Corollarium II. Doctor, vel Professor publicus non tenetur docere ea quæ ipsi videntur probabiliora, sed satisfacit suo muneri, dum docet etiam minùs probabilia, quamdiù non prævidet, inde scandalum exoriturum. Sanchez *ubi supra n. 26.* Castropal. *n. 7.* Tambur. *n. 16.* Ratio est: tum, quia obligatio habendi pro qualibet opinione motiva probabiliora foret nimis onerosa: cum scapè, quod heri apparuit probabilius, hodie appareat minùs probabile. Atque hinc fieret, ut quis ferè quotidie teneretur mutare sententiam, quam dictavit è cathedra, tum etiam, quia quilibet docendo sententiam verè probabilem prudenter se gerit, eo ipso, quòd ingerat intellectibus Auditorum motiva digna prudenti assensu, ejusque viam ostendat se prudenter gerendi. Atqui docens sententiam minùs probabilem docet sententiam verè probabilem; ergo.

IV. Co-

IV. Corollarium III. In materiis fidei vel morum scienter, vel ex ignorantia culpabili docere falsa & improbabilia est peccatū mortale. ita *citt.* Ratio est: quia sic docens dat Auditoribus ansam periculosam errandi in rebus ad animæ salutem pertinentibus, eosque graviter decipit. Mortaliter quoque ille peccaret, qui in materiis etiam levioris momenti v. g. Logicæ, vel Rhetoricæ, communiter doceret improbabilia. Sanchez *loc. cit.* Castrop. n. 8. Ratio est: tum quia non satisfaceret suo officio, quod est docere vera, refutare falsa. tum, quia discipulis, quorum intellectibus errores infeminaret, esset graviter injurius. & ideo teneretur restituere, hoc est, errores tollere, & dedocere. Dixi: si ita communiter doceret. nam una, vel altera vice id facere non videtur continere gravem malitiam propter levitatem materiæ.

V. Corollarium IV. Etiam Confessarius licitè respondet pœnitenti juxta sententiam alienam contra propriam, modo illa sit verè, & practicè probabilis. Est communis doctrina, & sequitur ex dictis. Hinc interrogatus à Confitente, an teneatur ad restitutionem? An sit obligatus ad jejunandum? &c. licitè respondet, non teneri, non obligari, quando scit, dari sententiam probabilem id docentem, quamvis eam ipse non teneat. Immo quando sunt duæ sententiæ, una rigida obligans v. g. ad jejunium; altera benigna excusans à jejunio, videtur etiam obligatus, ut Respondeat secundum benignam: sicut colligitur ex dictis n. 2. licet ipse teneat rigidam. Optimè tamen in istis casibus agit Confessarius, quando quidem non dicit, esse obligationem jejunandi, restituendi &c. svadet tamen hoc ipsum horrandò ad tutiora, & perfectiora, ostendendò occasionem meriti & similia.

VI. Corollarium V. Omnis Confessarius sive ordinarius, sive delegatus tenetur absolvere pœnitentem ex opinione probabili operantem, quamvis ipse sequatur contrariam. Veluti con-

tingeret, si Confessarius judicaret, contractum aliquem esse usurarium, quem tamen Titius v. g. probabiliter judicaret, non esse usurarium, eumque contra sententiam Confessarij vellet inire. In hoc casu Titio non potest denegari Sacramentalis absolutio. Navarr. *in man. c. 26. n. 4.* Sayrus *in clavi lib. 1. c. 9. à n. 23.* Sanchez. *loc. cit. n. 29.* Layman. *lib. 2. tract. c. 5. §. 2. n. 20.* Diana *ubi suprè resol. 11.* Castrop. *pu. 4. n. 2.* Bardi *c. 21. n. 5.* & alij, estque communis sententia. Ratio est: quia Confessarius audita confessione tenetur absolvere quemlibet confitentem rectè dispositum. Sed sequens sententiam probabilem etiam contrariam persuasioni Confessarij est rectè (si aliud nihil obstat) dispositus; ergo Confessarius tenetur eum absolvere.

VII. Cæterùm quale & quantum sit peccatum tali pœnitenti negare absolutionem, non ita liquet. Sayrus existimat, id non semper esse peccatum mortale, eò quòd Confessarium ab hec sæpè excuset bona fides, &, ut addit Vasquez relatus à Bardi, zelus propriæ opinionis. Adstipulatur Thomas Sanchez credens, ob parvitatem materiæ posse contingere, ut committatur peccatum veniale tantùm, puta si confessio foret admodùm brevis, vel de meris venialibus. Censet enim, pœnitenti tunc non inferri gravem injuriam, nec injungi grave onus, si cogatur confessionem repetere apud alium Confessarium, Joan. Sanchez apud Castrop. *n. 3.* Dicit, esse peccatum mortale, quando pœnitens confessus est mortalia. Castrop. tenet, Confessarium, si credat, pœnitentem non obstante contradictione suæ sententiæ esse rectè dispositum, isque nolit consentire in denegationem absolutionis, probabilius committere peccatum mortale, si non absolvat, sive confessio sit de mortalibus, sive de venialibus tantùm. Ratio ipsius est: quia etiam confitentem solùm venialia (de mortalibus enim videtur res certa) privat magno beneficio Sacramenti, ad quod habet jus: ergo

ergo infert illi gravem injuriam, & graviter peccat. Ant. probat. nam si quis ex voto teneretur confiteri, solùmque haberet peccata venialia, procul dubio graviter peccaret, si non confiteretur: ex quo videtur colligi, esse materiam gravem, tam adigere pœnitentem ad iterandam confessionem venialium, quàm ad carendum fructu, ac beneficio illius. Neque refert, privationem ejusmodi beneficij, ac damnum à pœnitente facilè reparari posse venialia rursus alteri confitendo. nam præterquàm, quod hæc reparatio respectu negantis absolutionem sit merè per accidens, in metienda gravitate damni non debet attendi, qua ratione damnificatus id possit reparare, sed ejus natura, ut est in se. Hic modus sentiendi, licet paulùm severior, præplacet mihi, saltem per se loquendo.

VIII. Corollarium VI Quando Superior probabiliter existimat, id, quod præcipit esse licitum, subditus tenetur obedire etiam contra propriam sententiã, qua probabiliter, vel omninò probabiliùs judicat, rem præceptam esse illicitam. Sayrus *c. 12. à num. 2* Sanchez *6 in Decal c. 3. n. 6*, Layman. *loc. cit. n. 11*. Sporer *de Consc. prob assert. 8. § 4. n. 46.* & est communis sententia. Prob. quotiescunque certum est, Superiorem justè præcipere, subditus tenetur obedire. Sed certum est, Superiorem præcipientem juxta sententiam probabilem justè præcipere; ergo subditus ita præcipienti tenetur obedire. mai. constat, mi. ostenditur. Superior hoc ipso, quòd sit superior, habet certum jus, & possessionem præcipiendi non solùm id, quod est re ipsa licitum, sed etiam id omne, quod non constat esse illicitum. & quod ipsi prudenter apparet esse licitum, prout diximus *c. preced.* Atqui in casu nostro non constat, id, quod præcipitur, esse illicitum; imò Superiori prudenter apparet esse licitum: ergo Superior habet certum jus, & possessionem id præcipiendi. ergo certum est, Superiorem præcipientem juxta sententiam probabilem justè præcipere.

IX. Quòd si subditus habeat opinionem probabilem oppositam

ram opinioni probabili, vel etiam probabiliori Superioris, non quidem de ipsa re præcepta, quòd sit illicita, sed quòd ipse in aliquo casu parere non teneatur, tunc potest quidem obedire, non tamen tenetur. Docent ita Sayr. *ubi supra num. 3.* Sanchez. *num. 7.* & aliis relatis Castrop. *punct. 6. num. 1.* Ratio primi est, tum, quia subditus tamdiù licitè potest obedire superiori, quamdiù non constat, eum injustè præcipere: atqui in simili casu non constat, Superiorem injustè præcipere; ergo, tum, quia licitè relicta propria sequi potest sententiam probabilem Superioris. Ratio secundi est: quia híc jus & possessio præcipiendi ex parte Superioris non sunt certa, eo ipso, quòd sit opinio probabilis negans, subditum esse obligatum ad obediendum, ipseque Superior solùm probabiliter existimet, subditum esse obligatum. Ergo non est certum, quòd Superior justè præcipiat, sed solùm probabile: & consequenter subditus probabiliter solùm tenetur obedire, & probabiliter non tenetur. adeòque non aufertur ipsi jus, ac libertas sequendi utramlibet sententiam probabilem sive suam, sive Superioris.

X. Verùm supposita veritate hujus doctrinæ surgit argumentum satis robustum contra sententiam communem *num. 8.* assertam probans: ejus quoque oppositam esse probabilem. In forma sic arguitur: subditus probabiliter existimans, quòd non teneatur obedire, non tenetur obedire, ut primùm ostendimus: sed subditus, cui est probabile, rem præceptam esse illicitam, probabiliter existimat, quòd non teneatur obedire; ergo subditus, cui est probabile, rem præceptam esse illicitam, non tenetur obedire. *mi. prob. nam in primis non videtur, unde quis rationabilis opinari possit, nullam esse obligationem obediendi, quàm ex probabili inhonestate materiæ præceptæ.* Deinde: dum est probabile subdito, quòd non teneatur obedire, possessio præcipiendi ex parte Superioris non est certa, sed solùm probabilis: ergo etiam, dum

dum est illi probabile, rem præceptam esse illicitam, possessio præcipiendi est solùm probabilis. sicut, dum est certum, rem præceptam esse licitam, possessio præcipiendi est certa, & dum est certum, rem præceptam esse illicitam, possessio præcipiendi est nulla. Atqui ubi possessio præcipiendi ex parte Superioris est incerta, & solùm probabilis, subditus probabiliter existimat, quòd non teneatur obedire; ergo ille, cui est probabile, rem præceptam esse illicitam, probabiliter existimat, quòd non teneatur obedire. Confirm. primo. Superior nunquam fuit in possessione præcipiendi rem illicitam: ergo dum est probabile, rem præceptam esse illicitam, etiam est probabile, Superiorem non habere jus eam præcipiendi. sed dum est probabile, Superiorem non habere jus præcipiendi, subditus probabiliter non tenetur obedire; ergo dum est probabile, rem præceptam esse illicitam, subditus probabiliter non tenetur obedire. Confirm. Secundo. Quando quis existimat probabiliter, peccatum à se commissum non esse mortale, sive jam semel esse subjectum clavibus, illud non tenetur confiteri: veluti probat pluribus relatis cit. Sanchez. 1. in Decal. c. 10. n. 76. ergo similiter existimans probabiliter, rem præceptam esse illicitam, non tenetur eam exequi. conseq. prob. tum, quia præceptum Superioris non est censendum obligare strictiùs, quàm præcepta Christi, & Ecclesiæ. tum, quia idèd verum est Ant. quòd propter opinionem probabilem confitentis præceptum de integritate materiali confessionis respectu talis peccati sit solùm in possessione probabili. Atqui etiam in casu nostro præceptum Superioris de executione rei probabiliter illicitæ est solùm in possessione probabili, & incerta; ergo. Judico, hanc sententiam esse satis probabilem. eam defendit Castrop. à n. 5. cum pluribus aliis, quos refert n. 6. communis tamen opposita in praxi est semper suadenda. Vis tota utriusque in eo videtur sita, quòd una velit, Superiorem

Bb

habere

habere jus certum præcipiendi non solum ea, quæ sunt certò licita, sed etiam illa omnia, quæ non sunt certò illicita: altera verò contendat, Superiorem habere jus certum præcipiendi ea tantum, quæ sunt certò licita.

XI. Subditus probabiliter existimans, Superiorem non esse legitimum eò, quòd opinetur non esse legitime electum, & confirmatum, tenetur præcipienti obedire. Idem dicendum est, quando est utrimque probabile, an res præcepta excedat potestatem, vel jurisdictionem Superioris. Sanchez. 6. in Decal. c. 3. n. 29. Ratio est: quia Superior (ut supp.) est in legitima possessione Superioratus: ergo tamdiù reputandus est legitimus Superior, quamdiù oppositum non est certum: ergo non est æquum, ut subditus credat, ipsum non legitime præcipere, seque ab obligatione parendi esse solutum. Nihilominus etiam contraria sententia probabilis est, quam aliis relatis tenet Castrop. n. 8. Ratio est: quia tunc possessio præcipiendi non est certa, sed solum probabilis propter sententiam probabilem subditi. Atqui dum jus & possessio præcipiendi est solum probabilis, subditus, licet possit, non tenetur obedire: velut ostendimus n. 9. & 10. ergo.

§. II.

An Minister Sacramenti, vel recipiens Sacramentum licite sequatur sententiam probabilem minus tutam relictam tutiori?

SUMMARIUM.

12. *Quæ sit sententia tutior, & minus tuta?* 13. *Circa essentialia Sacramenti minister tenetur sequi sententiam tutiorem.* 14. *Id tamen intelligendum est extra casum necessitatis.* 15. *Depellitur instantia.* 16. *Minister extra necessitatem sequens sententiam minus tutam circa essentialia Sacramentorum peccat mortaliter.* 17. *Etiã recipiens Sa-*
cra-

cramentum debet sequi sententiam tutiorem. 18. 19. Solvitur duplex objectio. 20. Confessario non licet absolvere cum jurisdictione mere probabili. 21. An Ecclesia suppleat defectum jurisdictionis in casu opinionis probabilis de ipsa?

XII. **I**lla opinio hic dicitur minus tuta, quæ Sacramentum exponit periculo frustrationis, vel invaliditatis: tutior e contra dicitur, quæ Sacramentum non exponit tali periculo. v. g. opinio asserens, Baptismum collatum in lixivio esse validum, est minus tuta. quia dum non est certum, Baptismum in ejusmodi materia collatum esse validum, periculum est, ne, si conferatur, invalidè conferatur. Opinio verò asserens, Baptismum collatum in lixivio non esse validum, est tutior. quia, si quis secundum hanc operatur, nullum creat periculum valori Sacramenti, ut est clarissimum. Hoc animadverso, sit

XIII. Corollarium VII. Quando opiniones versantur circa essentialia Sacramenti, non licet ministro relicta tutiori sequi probabilem minus tutam, sed tenetur sequi tutiorem. Ita communis DD. præsertim hodie post decretum Innocentij XI. 1679, die 2. Martij editum. Ratio ex dictis artic. *preced.* §. 2. n. 19. est: quia sententia probabilis minus tuta hic non est practicè probabilis: ergo tenemur sequi tutiorem. *conseq.* patet. Ant. prob. sententia exponens Sacramentum periculo invaliditatis non est practicè probabilis: sed sententia probabilis minus tuta exponit Sacramentum periculo invaliditatis; ut constat: ergo non est practicè probabilis. mai. prob. nulla sententia contraria certæ legis obligationi est practicè probabilis: sed sententia exponens Sacramentum periculo invaliditatis est contraria certæ legis obligationi; ergo non est practicè probabilis. mai. est clara. mi. prob. nam in primis est certa lex religionis, qua jubemur sancta tractare sanctè, & in re tanti momenti operari secundum institutionem Christi, adeoque

cavere periculum eam frustrandi. Deinde est certa lex charitatis, qua tenemur vitare damnum proximi non minus Spirituale, quam temporale. Demum est certa lex justitiæ, saltem respectu illius, qui est minister ex officio, ne invalidè, & cum periculo frustrationis fidelibus administraretur Sacramentum. Atqui sententia probabilis minus tuta his omnibus est contraria; ergo. Et hæc doctrina præsent. Coroll. intelligenda est extra casum necessitatis, & quando sententia tutior est practictu possibilis. Secus enim locum habet

XIV. Corollarium VIII. Dum urget necessitas, & tutior sententia non potest deduci in praxim, minister licitè sequitur sententiam probabilem minus tutam. v.g. quando infans est in articulo mortis, & non adest aqua certò naturalis, est tamen in promptu lixivium, Baptizandus est infans in lixivio sub conditione, ut, si fortè materia sit valida, consequatur vitam æternam. Est communis & certa sententia. Ratio est: tum, quia salus animæ, quæ est finis Sacramenti ceu medij, præferri tunc debet valori Sacramenti, nam finis est principalior, quam media, tum, quia reverentiæ Sacramenti satis cavetur per adjectionem conditionis. Imò (ut rectè advertit Cardenas in *Crisi dissert. 2. cap. 1. num. 5.*) ipsa necessitas aufert omnem irreverentiam. Sic procul dubio loqui sacerdotem inter celebrandum est irreverentia: at urgente necessitate, ut quid postulet requisitum ad sacrificium, cessat omnis irreverentia, si loquatur. Similiter currere in templo est irreverentia, at quando ferociens taurus, vel ursus irrumpit, salutem in pedibus quærere non est irreverentia.

XV. Dices. Confessarius probabiliter existimans, pœnitentem esse verè contritum, vel attritum, eum licitè absolvit, atque adeò licitè sequitur hanc suam opinionem probabilem de dispositione pœnitentis. Modò sic: hæc opinio versatur circa sub-
sta

stantiam Sacramenti; quia versatur circa dolorem, qui est pars essentialis illius. Est insuper minùs tuta: quia exponit Sacramentum periculo frustrationis, si enim esset à parte rei falsa, pœnitens absolveretur invalidè. Atqui hanc opinionem minister licitè sequitur etiam extra casum necessitatis: ergo licitè sequitur opinionem probabilem minùs tutam in administratione Sacramenti extra casum necessitatis. Respond. ad formam argumenti conc. mai. ejùsque probatione dist. mi. hanc opinionem minister licitè sequitur non relicta tutiori conc. relicta tutiori neg. mi. & dist. conseq. ergo licitè sequitur opinionem probabilem minùs tutam &c. non relicta tutiori conc. relicta tutiori, neg. conseq. Quando sententia tutior circa dispositionem pœnitentis non est electu possibilis, non peccat minister, si in administratione Sacramenti pœnitentiæ sequatur probabilem minùs tutam etiam extra casum necessitatis: veluti comprobatur praxis Ecclesiæ: quia tunc non relinquit sententiam tutiorem. Neque enim dicimur relinquere, quod est impossibile, sed quod est in nostra potestate, & quod possumus eligere; atqui non est semper in potestate Confessarij eligere sententiam tutiorem circa dispositionem pœnitentis. Quia de hac ut plurimum habere potest cognitionem solum probabilem, ex asseveratione videlicet pœnitentis, & alijs signis externis fallibilibus. Et sanè si teneretur amplecti sententiam tutiorem, vix unquam absolutè posset absolvere: cum ferè nunquam possit esse certus de sufficienti dispositione pœnitentis.

XVI. Corollarium. IX. Peccat mortaliter primo, qui extra necessitatem confert Baptismum in lixivio, cerevisia, aqua rosacea, vel ex sale resoluta. Secundo, qui baptizat infantem in digito, vel alia parte corporis minima; vel in solis capillis; vel circumdatum pelle secundina. Tertio, qui baptizat in hac forma: *ego te baptizo in nomine Christi*; vel: *ego te baptizo in nomine Ge-*

Bb 3

nitoris,

nioris, & Geniti, & procedentis ab utroque. Quarto, qui ministrat Sacramentum Confirmationis sine balsamo. Quinto, qui consecrat in alio pane, quam triticeo; vel in vino congelato, dum est congelatum. Sexto, qui in consecratione calicis solum utitur his verbis: *hic est calix sanguinis mei*, cæteris omissis. Ratio est: quia omnes sententiæ, quæ asserunt, his modis valide confici ea Sacramenta, sunt minus tutæ suis oppositis, & solum speculative probabiles, atque adeo extra casum necessitatis impracticabiles propter rationes in num. 13. adductas. Lege Joan. de Cardenas *loc. cit. c. 5. à n. 42.*

XVII. Corollarium X. Etiam recipiens Sacramentum, quando sententiæ versantur circa valorem illius, tenetur sequi tutiorem relicta probabili minus tuta. Suarez *tomo 4. in 3. part. disp. 27. sect. 6.* quem cum alijs multis sequitur Cardenas *c. 4. à n. 28.* Ratio est: minister in administratione Sacramenti tenetur sequi sententiam tutiorem relicta probabili minus tuta, ut hætenus vidimus: ergo etiam recipiens Sacramentum consequ. prob. ideò tenetur minister, quia sequendò minus tutam exponit Sacramentum periculo invaliditatis, quod extra necessitatem, & quando tutior est practicabilis, omnino est illicitum. Sed etiam recipiens sequendò probabilem minus tutam exponit Sacramentum simili periculo; ergo etiam recipiens tenetur sequi sententiam tutiorem relicta probabili minus tuta.

XVIII. Obijcies primo. Sententia asserens, ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ sufficere attritionem etiam cognitam ut talem, est minus tuta, quam sententia requirens contritionem perfectam: pariter sententia docens, non esse obligationem explicandi circumstantias merè aggravantes in confessione est minus tuta, quam opposita, & tamen quis solum attritus, aut non confessus circumstantias merè aggravantes licitè recipit Sacramentum

tum Pœnitentiæ, ut omnes fatentur: ergo recipiens Sacramentum licitè sequitur sententiam probabilem minùs tutam relicta tutiori. Respond. eam sententiam, quæ asserit, attritionem sufficere ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, esse omninò certam, veluti clarè habetur ex definitione Concilij Trid. *sess. 14. c. 4.* ubi de attritione ponuntiat, illam, *quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se perducere peccatorem ad justificationem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam disponere.* Docet id etiam Suarez cum pluribus alijs relatus à Paulino Berti in additionibus ad clau. reg. Sayri post c. 7. l. 1. unde ea sententia non est minùs tuta quàm opposita, loquendò adversativè; quia non exponit Sacramentum ulli periculo invaliditatis: sed solum comparativè. Illa potrò opinio, quæ requirit attritionem cognitam ut contritionem, non requirit ad validè, sed ad licitè recipiendum Sacramentum Pœnitentiæ. Similiter sententia requirens explicationem circumstantiarum merè aggravantium non versatur circa valorem Sacramenti. nam si quis ex oblivione naturali, vel ignorantia invincibili taceat ejusmodi circumstantias, validè confitetur, non minùs, quàm oblitus confiteri unum peccatum mortale, si reliqua confiteatur: quod verum non esset, si expressio earum circumstantiarum esset de valore Sacramenti.

XIX. Obijcies Secundo. Minister magis obligatur procurare valorem Sacramenti, quàm recipiens: ergo non sequitur, si peccet minister in ejus administratione, etiam peccaturum recipientem. Ant. prob. nam Sacramenta sunt instituta in favorem recipientium, non ministrantium: ergo recipientes possunt licitè cedere hoc favore, non autem potest minister minùs accuratum se gerere in ejus dispensatione. Confirm. Minister quoad essentialia requisita ad Sacramentum, materiam videlicet, formam, & intentionem, non habet ullam difficultatem practicandi ser-

tenti-

sententiam certam, vel tutiorem; potest autem recipiens habere circa illa maximam difficultatem: v. g. pœnitens circa elicientiam doloris, integritatem confessionis &c. Ergo licet minister rationabiliter obligari possit ad praxim sententiæ tutioris, non tamen potest sic obligari recipiens. Respond. ad object. omisso Ant. neg. conseq. nam etiam Religiosus magis obligatur servare castitatem, quam secularis: uterque tamen peccat, si eam violet, iste quidem minùs; at ille magis. Ad probat. Ant. omisso Ant. neg. recipientem posse cedere favore Sacramenti ex hypothese, quòd velit recipere Sacramentum. Nam eo ipso, quòd velit recipere Eucharistiam v. g. censetur etiam velle augmentum gratiæ (in quo consistit ejus favor) quod confert ex opere operato. Neque enim favores, qui proveniunt fidelibus ex receptione Sacramentorum, sunt instar favorum humanorum, qui etiam præstitis ad sui imperationem necessarijs obsequijs vel acceptari possunt, vel recusari. Accedit, quòd Christus Sacramenta instituerit ad communicandum fidelibus fructum suæ passionis: ergo fideles eo ipso, quòd velint suscipere Sacramenta, graviter peccant contra institutionem, & intentionem Christi, quando illam ex sua parte exponunt periculo frustrationis. Ad Confirm. dico, difficultatem practicandi sententiam certam, vel tutiorem ex parte recipientis, si qua occurrat, vel non esse tam magnam, ut eum excuset à tali praxi; vel non esse circa valorem Sacramenti; vel non esse majorem illâ, quam ex sua parte in multis casibus pati potest minister.

XX. Corollarium XI. Sacerdos habens jurisdictionem solùm probabilem non absolvit licitè. Ratio est: qui absolvi cum jurisdictione solùm probabili, exponit Sacramentum periculo invaliditatis: ergo non absolvit, licitè. conseq. constat: quia Sacramentum exponere tali periculo non est licitum. Ant. prob. nam si opinio, qua probabiliter existimat, se habere jurisdictionem, à parte

parte rei sit falsa, absolvit sine jurisdictione: ergo absolvit invalidè. Atqui non est securus, ne illa opinio sit reipsa falsa, & neque aliunde est certus de jurisdictione: sicut supponitur; ergo. Cardenas *dissert. cit. c. 6. a. 3. n. 137.*

XXI. Corollarium XII. Quando Sacerdos habet opinionem verè probabilem, & quam ut talem communiter recipiunt sapientes, circa jurisdictionem, unàque titulum putativum à legitimo Superiore collatum, tunc licitè absolvit. Ratio est: quia sacerdos ex tali opinione potest formare certam Conscientiam de honestate absolutionis ita discurrendo: opinio verè probabilis, qua modò existimo, me habere jurisdictionem, vel est à parte rei vera, vel falsa? si vera: Sacramentum non expono periculo; quia absolvo validè. Si falsa: tunc est error communis tam doctis, qui hanc opinionem admittunt ut veram; tam indoctis, qui, quod docti asserunt, credunt. Atqui in errore communi, si accedat insuper titulus putativus, Ecclesia certissimè supplet defectum jurisdictionis; veluti docent communiter D. D. apud Joan. de Cardenas, *a. 6. n. 160. & seq.* ergo certissimum est, me habere jurisdictionem: ergo certissimum est, me ex hoc capite licitè, & validè absolvere.

§. III.

Quam Sententiam sequi teneatur Medicus, vel Chirurgus?

SUMMARIUM.

22. *Medicus, vel Chirurgus tenetur agrotò adhibere medicinam certam, si possit.* 23. *Si non possit, tenetur adhibere probabilem.* 24. *An liceat Medico experiri in agrotò vim pharmaci dubij?* 25. *Quid, si salus patientis sit penitus desperata?* 26. *Ex medicinis probabilibus adhibende sunt probabiliores.* 27. *Caute pro illis, qui adsunt agrotis.*

XXII. **C**orollarium XIII. Medicus, vel Chirurgus tenetur, quando potest, ægroto abhibere medicinam certam (id est, talem, quæ videtur sanitatem certò allatura) relicta probabili, & dubia. Sayrus in *clavi lib. 1. c. 10. n. 7.* Sanchez 1. in *Dec. c. 9. n. 39.* Laym. *l. 1. tract. 1. c. 5. §. 3. n. 15.* Bardi *discept. 4. cap. 30.* & DD. communiter. Ratio est: tum, quia lex certa charitatis obligat Medicum, ut proximo graviter indigenti ferat opem securam: quod planè non faceret, si relicta certâ adhiberet medicinam probabilem, vel dubiam. Tum, quia ratione officij, & taciti contractus, qui inter ipsum, & ægrotum intercedit, tenetur omni meliori ac securiori modo illius saluti prospicere. sub hac enim, & non alia conditione æger præsumitur curandum se tradere Medico. nam quis prudenter suam salutem Medico crederet, de quo constaret, quòd relicta certis, ac tutioribus pharmacis utatur incertis, & dubijs?

XXIII. Corollarium XIV. Quando nullum habetur medicamentum certum, Medicus tenetur adhibere probabile, id est, tale, quod probabiliter esse profuturum existimat. Sanchez. *cit. n. 42.* Castrop *pu. 9. n. 2.* Quòd si nullum adsit probabile, tenetur adhibere dubium, sive tale, de quo dubitat, an sit salutiferum? modò sit certus, id non obfuturum. Ratio horum est: quia relinquere infirmum sine omni remedio repugnat charitati, & officio Medici. Nam applicato simili pharmaco fieri potest, ut convalescat: si non applicetur, fortè in gravius vitæ periculum conijcitur, & quia supponitur, medicamentum non obfuturum, æger per ejus applicationem non exponitur periculo. Castrop. *loc. cit.*

XXIV. Corollarium XV. Graviter peccat Medicus, dum pharmacum dubium præbet ægro etiam desperatæ salutis, ut experiatur, an sit salubre, vel noxium? Sayrus. *n. 6.* Sanchez. *n. 38.* Castrop. *n. 3.* Ratio est: tum, quia nemini licet comparare scientiam

tiam cum alterius pernicie. Tum, quia sic operans exponit se periculo, ne tali pharmaco acceleret mortem patientis: immò periculum hujus accelerationis fit ipsi indirectè voluntarium: quia liberè ponit causam illius.

XXV. Corollarium XVI. Non potest Medicus licitè adhibere medicamentum omninò dubium, an sit salubre, vel noxium? tamen si ægroti salus sit penitè conclamata. Castropal. n. 5. & plurimi ab eo cit. Ratio est eadem proportionaliter, quæ prioris Corollar. quia nimirum Medicus applicans medicamentum, de cujus salubritate nullam habet probabilitatem, quantum est in se, sine necessitate exponit se periculo infirmi mortem accelerandi: ergo non est licita talis applicatio. Igitur in hoc casu (inquit Sayrus) pars tutior est eligenda à Medico, scilicet, ut infirmum potius Divinæ providentiæ, quam tali medicinæ relinquat. Cæterum quando habet spem utcumque probabilem, quòd remedium sit profuturum, id licitè applicat: quia probabilis spes vitæ præferenda est certæ morti, quæ non adhibito tali remedio supponitur moraliter certa. Neque tunc Medicus est in morali periculo, ne mortem infirmi acceleret: nam licet contingat, ut medicina re ipsa sit noxia, id non imputatur illi ad culpam; quia in ejus applicatione prudenter se gessit. Et hinc locum habet illud dictum Galeni ad Medicum: *interfice audacter*. Sayr. n. 10. Laym. loc. cit.

XXVI. Corollarium XVII. Inter plura pharmaca, quorum alia sunt minùs probabiliter; alia probabilius profutura, Medicus tenetur applicare probabiliora, ac tutiora relictis minùs probabilibus, minùsque tutis. Sanchez ubi suprà n. 41. Laym. loc. cit. Bonac. Disp. 2. de peccat. q. 4. pu. 9. n. 22. Tambur. 1. Decal. a. 3. § 4. n. 17. Illfing. tract. 1. disp. 1. a. 7. §. 2. n. 79. & communiter DD. Ratio est: quia ad id obligat tam lex charitatis, quam tacitum pactum cum ægrotò in initum, ut omni meliori, ac securiori via pro-

spiciat ejus salutem, sicut est dictum in *num. 22*. Atqui hoc solum præstat applicandò probabiliora, & tutiora pharmaca, quando sunt in promptu; ergo. Quòd si occurrant plura remedia æqualiter probabilia, nec adsit aliquod probabilius, vel certum, Medicus applicare potest utrumlibet. Ratio est: quia hac ratione prudenter se gerit, omnique meliori modo, quo tunc potest, patientis salutem consulit. Tambur *cit.*

XXVII. Corollarium XVIII. Possunt sæpè graviter peccare, qui inserviunt, vel assistunt ægroto, quando relictis, quas Medicus præscripsit, medicinis, alias pro suo arbitrato adhibent quantumvis jam conclamato: vel poscenti vinum, aquam &c. præbent, ut ejus desiderio satis faciant. Villalobos apud Castrop. *n. 10*. Ratio est: quia sine necessitate, & ratione urgenti infirmum exponunt manifesto periculo mortis. Neque obstat, quòd aliunde supponatur certò brevi moriturus. Nam licèt hoc ita se habeat; at non est certum, æquè citò moriturum, si non bibat potum à te porrectum; vel non sumat tuam medicinam quàm si bibat, vel sumat. ergo intempestivâ tuâ misericordiâ saltem exponitur periculo moriendi citiùs.

§. IV.

Quam sententiam sequi possint, vel debeant Judex, & Advocatus?

SUMMARIUM.

28. *Quid hic judici tenendum in causis criminalibus?* 29. *Quid in civilibus?* 30. *Quid, si argumenta partium utrimque sint equalia?* 31. *Quid si partes sese vincant alternatim?* 32. *Advocatus licitè patrocinatur causa minùs probabili.*

XXVIII. Corollarium XIX. In causis criminalibus Judex amplecti potest, & debet opinionem minùs probabilem, quando hæc est in favorem rei. Ita docent etiam post Decretum Innoc.

Innoc. XI. Lumbier, Filguera apud Joan. de Cardenas *dissert. 3. c. 3. n. 26.* Sporer *de consc. probab. c. 1. sect. 3. assert. 11. §. 3. n. 61.* & Clarissimus P. Paulus Mezger hic *a. 10. §. 3. n. 10.* Ratio est: quia in his causis propriè locum habet illa regula juris: quòd *reo potius favendum sit, quàm Actori*, reo, inquam, qui propriè sic dicitur in criminalibus, ut notat Tambur. nam in civilibus ille, qui in jus arcessitur, propriè conventus appellatur. Accedit, quòd secundùm juris dispositionem in his causis ad condemnandum reum requirantur *probationes luce meridiana clariores*: sed tales non adsunt, quamdiù defensio rei adhuc manet probabilis; ergo. Unde, quando summa sedes damnavit hanc propositionem: *probabiliter existimo, judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem*, non est credibile, eam suum decretum extendisse ad minorem probabilitatem faventem reo in criminalibus: quia non est credibile, eam velle, ut quis ad certam pœnam capitis, exilij, vel alterius condemnatur ob crimen adhuc non certum, & de quo non est omninò convictus. Itaque reus Actore non demonstrante (inquit Laym. ubi suprâ *n. 16. ad finem*) absolvi debet, non quidem pronuntiando, ipsum innocentem esse, sed crimen de eo demonstratum non fuisse: atqui, dum ejus defensio est adhuc probabilis, actor non demonstrat; ergo.

XXIX. Corollarium XX. In causis civilibus, sive quæstio sit de facto, sive de jure, judex tenetur judicare secundùm sententiam, quæ omnibus inspectis est probabilior, jurique conformior. Th. Sanchez 1. *in Dec c. 9. n. 47.* Laym. *loc. cit.* Tambur. ubi suprâ *n. 5 & 9. Illung. a. 7. §. 3. n. 81.* & alij. Ratio fundamentalis desumitur ex ipso officio judicis, qui ideo ceu viva lex, & jus animatum est constitutus à republica, ut inter partes litigantes procurer æqualitatem, & ferat sententiam secundùm merita causarum: ergo illi parti tenetur rem adjudicare, quæ habet majora

merita suæ causæ: sed evidens est, partem, quæ in judicio pro se adducit argumenta fortiora, & probabiliora, majora habere merita suæ causæ, quàm partem contrariam; ergo secundùm illam tenetur judicare, eique rem, de qua litigatur, addicere.

XXX. Corollarium XXI. Quando judex omnibus pensatis existimat, neutram partem vincere, eò quòd afferant pro se argumenta æqualiter utrinque probabilia, non potest rem adjudicare, cui maluerit. Laym. Tambur. Illung. cit. Ratio est: quia judex non potest salva æquitate inducere inæqualitatem, ubi jura partium sunt æqualia: atqui rem adjudicandò alterutri litigantium induceret inæqualitatem: quia uni tribueret totum, alteri, qui haberet æquale jus, omninò nihil. Accedit, quòd ferre sententiam pro Titio v. g. est affirmare, Titium in judicio vicisse. Sed quomodo hoc affirmabit judex sine palpabili mendacio, quando videt, Cajum collitigantem fuisse Titio in probando æqualem? Vel itaque debet partes inducere ad compositionem; vel rem, de qua litigatur, inter litigantes dividere; vel, si res sit indivisibilis, eam dare uni cum obligatione, ut alteri secundùm æstimationem dimidij satisfaciat.

XXXI. Corollarium XXII. Si judex non possit discernere, quænam pars habeat pro se rationes, & probationes efficaciores, eò quòd modò istæ, modò illæ appareant ipsi probabiliore, ita ut litigantes se probabiliter mutuò vincant, similiter censeo cum Villalobo, Coninck, & Suarez apud Castrop. *pu. r. o. n. 4.* & alijs, rem à judice non posse adjudicari alterutri litigantium, sed esse dividendam, aut illis modis utrique satisfaciendum, quos in prioribus Coroll. adduximus. Ratio est: quia ideo ex ibidem dictis non potest rem uni adjudicare, quando constat probationes esse æqualiter probabiles, quòd jura partium sunt æqualia: sed etiam in hoc casu nostro jura partium sunt æqualia; ergo &c.

XXXIII.

XXXII. Corollarium XXIII. Advocatus licitè patrocina-
tur causæ minùs probabili relicta probabiliori. Ita communissi-
mè DD. Ratio petitur ex ipso officio Advocati: nam iste à repub-
lica in hunc finem est constitutus, & repræsentet pro suo cliente
rationes iudici, ex quibus, quid secundùm jura & æquitatem sit
à se definiendum, cognoscat. atqui huic muneri satisfacit Advo-
catus patrocinans causæ etiam minùs probabili; ergo. Confirm.
Actor, cui assistit Advocatus, jus habet suam causam etiam minùs
probabilem in iudicio tuendi: ergo hoc idem licitè facit per Ad-
vocatum: nam *hoc quis potest per alium, quod potest facere per se
ipsum*: juxta regulam juris 68. in 6. ergo Advocatus nomine cli-
entis, cujus est veluti vicarius per jura constitutus, licitè tueretur
causam minùs probabilem. Neque sequitur, Advocatum hac
ratione suadere iudici, ut ferat sententiam pro causa minùs proba-
bili, quod fieri sine peccato non potest à iudice. Quia non est
intentum Advocati, iudicem inducere ad iudicandum pro sua par-
te, ut minùs probabili; sed solùm illi proponere momenta causæ,
ut examinet, & videat, an possit pro ea justam ferre sententiam.
nam sæpè contingit, ut probationes, & argumenta, quæ Advo-
cato videntur minùs probabilia, à iudice rem accuratiùs ponde-
rante censeantur esse probabiliora, & validiora.

§. V.

*An Iudex reum condemnare possit ad mortem, quem priva-
tâ scientiâ scit esse innocentem, dum per acta, & allegata publica
probatu8 est nocens?*

SUMMARIUM.

33. Varij modi, qui iudici suppetunt, ejusmodi reum liberandi. 34. Re-
feruntur potissimi Authores sententiarum & affirmantis, & negantis.
35. Argumenta sententiæ negativæ. 36. Et affirmativæ. 37. 38. So-
lutio reciproca argumentorum, & crisis utriusque sententiæ.

XXXIII.

XXXIII. **N**eminem judicem hactenus vidimus, qui decisione præsentis quæstionis indiguit, Suppetunt enim tot modi similem reum liberandi, ut nullum unquam tribunal in ejus, quam nunc agitabimus, controversiæ angustias conijci posse videatur. Nam primo judex statim in principio excogitare potest honestas, ac sufficientes rationes repellendi accusationem. Secundo. Expediit adhibere singularem dexteritatem in examinandis testibus, & quali usus est Daniel *Daniel. 15.* interrogandò subtiliter circumstantias loci, temporis &c. donec eos contradictionis convicerit. Tertio. Potest, si non sit timendum scandalum, esse minùs accuratus in custodiendo reo, eique occasionem præbere aufugiendi ex carcere. Quarto. Si sit judex inferior, & reum dictis modis liberare non possit, causam remittere debet ad judicem superiorem, & coram illo agere testem de ejus innocentia. Quinto. Judex Supremus potest uti potestate absoluta. Secundùm hanc enim princeps aliquando pœnam condonare potest etiam verè nocenti.

XXXIV. Data tamen hypothesi, in qua nulla supersit via innocentem liberandi, sunt duæ sententiæ capitaliter oppositæ, quidnam judici sit agendum? Prima contendit, judicem posse, ac debere ferre sententiam pœnæ legibus statutæ etiam mortis, si ita delictum, de quo reus convictus est, mereatur. Ita docent D. Th. 2.2. Q. 64. a. 6. ad 3. & quæst. 67. a. 2. Cajetanus, Bannez, Alexander de Ales, Sylvester, Richardus, Mart. Navarr. Covarruvias, Major, & alij, quos refert & sequitur Sayrus in *Clavi reg. lib. 12. c. 8. n. 13.* ubi hanc sententiam vocat verissimam, & in praxi sequendam. Eandem sententiam docent Filliuc. *tomo 2. tract. 40. c. 6. n. 107.* Th. Sanchez *lib. 6. Consil. c. 1. dub. 17.* & novissimè Illfung in *Theolog. pract. tract. 4. disp. 2. Q. 1. a. 6. §. 1. n. 28.* Secunda sententia negat, judicem posse dicto modo conde-

condemnare hujusmodi reum. Hanc tenent Adrianus, Angelus, Lyranus, Lessius, Petrus Navarrus, Coninck, & alij apud Bossium *Parte 1. tit. 1. §. 24. n. 798.* Deinde Bonac. *de leg. disp. 10. Q. 2. pu. 2. n. 2.* Laym. *lib. 3. de just. tract. 6. cap. 2. num. 8.* & moderni complures. Juvat ambas opiniones inter se committere, & quàm sint validæ, eductis utrimque argumentorum copijs, arbitrari.

XXXV. Itaque in favorem secundæ arguitur primo. Directè occidere innocentem est intrinsecè malum: ergo non licet. consequentia patet. quia quæ sunt intrinsecè mala, in nullo casu possunt esse licita: ut patet in mendacio, blasphemia, fornicatione &c. atqui judex condemnandò reum ad mortem, quem privatâ scientiâ novit esse innocentem, directè occidit innocentem; ergo condemnare non licet. Subsumpt. constat. nam & ipsa sententia judicis directè præcipit occisionem, & executio mortem directè infert. Arguitur Secundo. Da casum, in quo Semproniam coram judice Ecclesiastico per allegata & probata ostendatur esse legitima uxor Titij, judex verò privatâ notitiâ sciat, Semproniam non esse uxorem Titij. In hoc eventu judex neque licitè suadere, neque præcipere Titio potest, ut accedat ad Semproniam, eaque utatur ut conjuge: ergo nec licitè reum ad subeundam mortem condemnare potest judex, quem privatâ notitiâ scit esse innocentem, quomocunque demum per publicas probationes de crimine fuerit convictus. Conseq. prob. quia quàm est intrinsecè malum accedere ad non suam, tam est intrinsecè malum, iurisque naturæ adversum occidere innocentem: & quàm neque vult, neque potest Ecclesia cuiquam tribuere jus accedendi ad non suam, aut judici potestatem ad hoc quemquam adigendi, ita neque volunt, neque possunt ullæ unquam respublicæ, seu communitates judicibus tribuere potestatem condemnandi ad mortem

Dd

eos,

eos, quos ipsi privatâ scientiâ cognoscunt esse innocentes. Atque hinc arguitur Tertio, Judex certò sciens, se carere jurisdictione & auctoritate in reum non posset eum condemnare, licet per testes probaretur, reum esse sub jurisdictione ipsius: ergo nec potest in casu nostro. Patet conseq. quia ad justè condemnandum non solùm requiritur ex parte condemnantis jurisdictione, & legum auctoritas, sed etiam ex parte condemnandi crimen, & meritum pœnæ. Arguitur Quarto. Iniquum est occidere quemquam, in quem non habes auctoritatem; sed judex in hoc eventu occidit aliquem, in quem non habet auctoritatem; ergo mai. est certa. mi. prob. judex non habet auctoritatem in innocentem, sed solus Deus: ergo dum occidit innocentem, occidit aliquem, in quem non habet auctoritatem. Atqui occidit reverà innocentem, nam ille est reverà innocens, qui delictum non perpetravit, & à Deo nocens esse non cognoscitur: sed talis reus delictum non perpetravit, & à Deo nocens esse non cognoscitur; ergo est reverà innocens. Ergo judex occidit reverà innocentem. Arguitur Quinto. Ideo judex sequi debet notitiam publicam acquisitam ex probationibus, & testibus, ne in ferenda sententia aberraret à veritate. Ergo dum illæ probationes potiùs inducunt ad falsitatem, idque judici manifestè constat, sequi non potest notitiam publicam ex ipsis acquisitam. Atqui probationes in casu nostro inducunt ad falsitatem, idque judici manifestè constat, ergo. Arguitur Sexto. Si judex non peccaret condemnandò hujusmodi innocentem, sequeretur, etiam Pilatum non peccasse, dum condemnavit Christum Dominum. Sed hoc est absurdissimum, ergo. sequela mai. prob. nam & Pilatus judicavit secundum allegata & probata: quia Christus accusabatur à toto populo, atque ad eò publicè reputabatur nocens. Neque dicas, Pilatum scivisse, quòd per invidiam tradidissent eum. Respondetur enim, scivisse id solùm scientiâ privatâ, quam in judicando non tene-

tenebatur sequi. Atque hæc sunt potissima argumenta secundæ sententiæ.

XXXVI. Nunc in favorem primæ arguitur primo ex *c. Pastoralis* §. *quia verò de offic. deleg.* ubi præcipit Innocent. III. ut iudex ordinarius mandet executioni sententiam, tametsi sciat, illam esse injustam. Ergo licet iudex reum privatâ scientiâ noverit esse innocentem, cum juxta allegata & probata condemnare teneatur. Arguitur Secundo, Iudex in iudicando gerit auctoritatem, atque personam publicam à communitate sive republica sibi impositam. Ergo quemadmodum iudicat, atque pronuntiat sententiam auctoritate, & potestate publica, ita etiam iudicare teneatur juxta scientiam publicam atque juridicam à communitate constitutam, & approbatam. Atqui juxta scientiam publicam & juridicam, quæ solùm habetur ex allegatis & probatis, reus est nocens, & morte dignus; ergo rectè & justè illum condemnat, reumque mortis pronuntiat. Arguitur tertio. Certum est, Deum ceu Dominum vitæ, necisque omnium potuisse humanis iudicibus concedere potestatem condemnandi ad mortem reos non modò verè nocentes, sed etiam innocentes in privata illorum scientia, si publicè atque juridicè probarentur nocentes: sicut Abraham concessit potestatem in vitam innocentis filij, eumque occidere præcepit. Atqui Deus hanc potestatem iudicibus actu concessit; ergo. *mi. prob.* illam potestatem Deus concessit iudicibus, quam in eis exigit salus, pax, & tranquillitas reipublicæ, bonique communis incolumitas. Sed talem potestatem esse in iudicibus ista exigunt; ergo Deus illam concessit. *mai.* colligitur ex fine auctoritatis, & potestatis publicæ iudicibus concessæ in reos, qui sanè non est alius, quàm pax & tranquillitas humanæ societatis, & conservatio boni communis. *mi. inde prob.* quòd non concessa iudicibus potestate procedendi secundùm allegata & probata contra reos quoscunque, etiam privatim cognitos innocentes, orirentur in populo maxima scandala, cum videret, ipsosmet legum cu-

stodes, ac vindices secundum leges non procedere, sed insuper-
 habito ordine juris, publicè atque juridicè convictos de crimine
 impunitos dimittere. Aperiretur præterea janua innumeris cor-
 ruptionibus iudicum, qui prætextu privatæ scientiæ etiam verè sce-
 leratos, mortemque meritos non condemnarent, si æquitas, ut
 facilè contingit, post pecuniam haberetur. Unde leges certam
 formam processuum criminalium præscribentes suo effectû, ac
 fine omninò frustrarentur. Arguitur quarto. Non est ita in-
 trinsecè malum, ut sibi persuadent Authores contrarij, etiam di-
 rectè occidere innocentem, ut in nullo unquam casu sit licitum.
 Sanè, qui interficit furiosum, vel ebrium, à quo invaditur, dire-
 ctè interficit innocentem, idque licitè ad defensionem propriæ
 vitæ. Cur ergo iudici non liceat directè præcipere occisionem in-
 nocentis ad servandum ordinem juris, & formam publicam iudi-
 ciorum, quibus neglectis salus, & incolumitas boni communis
 stare non potest? Confirm. Licèt intrinsecè malum sit directè
 occidere injustum aggressorem ex affectu vindictæ, non tamen
 est intrinsecè malum, sed licitum talem directè perimere ex in-
 tentione sequæ, suæque defendendi. Ergo similiter licèt intrinsecè
 malum sit directè præcipere necem innocentis ex affectu nocen-
 di, vitæque auferendi, non tamen erit intrinsecè malum, sed li-
 citum, si iudex id faciat ex intentione debitè fungendi suo officio
 publico, quod justè præstare non potest, si relictâ scientiâ publicâ
 privatam notitiam de rei innocentia in iudicando sequatur. Ar-
 guitur quinto. Licitum est secundum allegata & probata ferre
 sententiam contra similem reum in causa civili: sicut fatentur
 communiter Authores adversi: ergo etiam in causa sanguinis. Ita
 pugnat prima sententia.

XXXVII. Ad argumenta illius, & quidem ad I. Respond.
 c. *Pastoralis* hîc afferri omnino præter rem. quia non loquitur de

sen-

sententia mutilationis, mortis &c. sed alterius cujusdam poenæ Ecclesiasticæ, & quidem infligendæ à judice, qui est merus executor & non cognitor causæ. Ad II. conc. Ant. dist. conseq. ergo tenetur judicare juxta scientiam publicam in iis, ad quæ se extendit auctoritas & potestas publica à republica collata, conc. in iis, ad quæ se non extendit, neg. conseq. Atqui auctoritas & potestas publica judicis se non extendit ad occidendos reos, quos ipse novit innocentes. quia respublica, siue communitas nec voluit, nec potuit suis tribunalibus subijcere vitam & sanguinem innocentium. Et hinc patet ad reliqua. Ad III. omiſſa mai. neg. mi. in hujus probat. neg. rursus mi. quæ dum probatur, dico, periculum scandalorum non esse tam magnum, ut ibi exaggeratur. Et licet aliquando foret timendum, non tamen propterea occidendi essent innocentes. quia istorum occisio non est medium idoneum ad conservationem boni communis, uti nec fornicatio: quia quàm hæc, tam illa est intrinsecè mala. Adde ex Cardin. de Lugo, majus periculum creati reipublicæ à calumnijs falsorum testium, qui innocentem accusant, quàm à judice illum condemnare nolente. Quod subijcitur de corruptis omnibus judicium, pariter non urget. Cum enim judici contra probationes publicas asserueranti reum esse innocentem, non credatur in foro externo, nisi id probet; sed potius puniri debeat propter justitiæ ordinem non servatum, nunquam audebit tantum subire periculum, nisi ad id stimulante conscientia, dum nempe novit, reum esse innocentem. Ad IV. neg. parit. quia vim vi repellere jus naturæ omnibus concessit. Hinc etiam directa occisio hominis est licita, quando non suppetit alia ratio vitam propriam defendendi. Neque refert, quòd me invadens fortè non peccet formaliter: nam invasio ipsa injusta est materialiter, & ego occido nocentem mihi. Atqui directa occisio innocentis semper est jure naturæ prohibi-

hibita. Ad Confirm. conc. Ant. neg. conseq. quia condemnatio innocentis ad mortem non est modus licitus, vel necessarius, ut iudex debitè fungatur suo officio: imò malè & contra intentionem reipublicæ fungeretur suo officio, si innocentem condemnaret. Atqui directa quoque occisio iniusti invaloris est modus iure naturæ licitus, & medium unicè necessarium ad defensionem propriæ vitæ. Hinc tamen non sequitur, iudicem contra scientiam publicam posse, vel teneri iudicare secundùm notitiam privatam, reùmque absolvere. nam debet à ferenda sententia penitè abstinere, & vel officiò se abdicare; vel aliud incommodum in re familiari subire; imò & in persona potiùs, quàm ad condemnationem talis innocentis devenire. Ad V. conc. Ant. neg. conseq. & parit. quia propter frequentiam causarum civilium bonum commune potuit exigere, ut cives privato iure in bona fortunæ cederent in simili casu, idque per leges positivas constitui, ne turbaretur ordo tribunalium, & tranquillitas publica, si processus iudicis privatæ iudicium scientiæ postponeretur. Atqui in causa sanguinis, casûque moraliter vix possibili, qualis est præsens, bonum commune non potest exigere tam ingens, & irreparabile damnum innocentis: ut constat ex dictis.

XXXVIII. Nunc argumenta secundæ quoque sententiæ placet dissolvere. Ad I. Respond. dist. ant. directè occidere innocentem tam iudicè quàm Theologicè est intrinsecè malum, conc. innocentem Theologicè, non innocentem, immò nocentem iudicè, neg. ant. & dist. conseq. ergo non licet occidere innocentem tam iudicè, quàm Theologicè conc. innocentem Theologicè, non innocentem iudicè neg. conseq. Atqui reus, de quo disputamus, quamvis Theologicè, sive in foro conscientiæ sit innocens, idque iudex privatâ scientiâ cognoscat, non tamen est innocens, immò est nocens iudicè, sive in foro externo propter allegata & probata

ra publica, idque iudex cognoscit scientiâ publicâ, & ut persona publica. Ad II. conc. Ant. neg. conseq. & paritatem, Disparitas est: quòd Titius non agat personam publicam, sed privatam, adeoque non scientiam publicam, sed solum privatam in operando sequi possit, ac debeat. Quare iudex suadendò vel præcipiendò accessum ad Semproniam suaderet, vel præciperet actionem contrariam veritati privatæ, quam tamen Titius ceu persona privata in operando sequi unicè tenetur. Atqui iudex ut iudex agit personam publicam, & tenetur in iudicando sequi notitiam publicam, sive acquisitam ex actis, allegatis, & probationibus publicis. Et hinc patet ad probationem consequentiæ. Sanè si tam esset intrinsecè, & indispensabiliter malum directè occidere innocentem, quàm est intrinsecè malum accedere ad non suam, illud neque DEUS posset præcipere: quod dici non potest. Ad III. conc. ant. neg. iterum conseq. & paritatem. Nam iudex carens jurisdictione in reum etiam iudicè convictum, si eum condemnaret, non condemnaret ut persona publica, sed ut privata. Atqui in casu nostro & habet jurisdictionem, & reum de crimine iudicè convictum. Unde nihil deest sive ex parte condemnantis, sive ex parte condemnandi, ut iustè feratur sententia. Nam licèt in reo non inveniatur crimen re ipsa perpetratum, est tamen de ipso iudicè demonstratum. Ad IV. conc. mai. neg. mi. adhuc probat. dico, soli quidem DEO competere auctoritatem in vitam innocentis tanquam supremo Domino, ac iudici, eam tamen pro casu nostro ab ipso concessam esse etiam iudicibus sibi subordinatis: sicut ostensum est. Illa, quæ deinde dicuntur in argumento, probant, iudicem neque posse condemnare innocentem, quem ipse invincibiliter ignorat esse innocentem, licèt iudicè probatus sit nocens: cum nec iste delictum perpetraverit, aut esse nocens à DEO cognoscatur. Ad V. dico, duplicem in mente iudicis posse
dari

dari veritatem, privatam nimirum, & publicam, sive juridicam, quæ sumitur ex testibus & probationibus. Jam verò respublica & bonum commune unicè vult, ut iudex in iudicando semper sequatur veritatem publicam, & consequenter vult, ut procedat secundùm notitiam publicam, ne aberret à veritate publica. Probationes autem in nostro casu non inducunt ad falsitatem oppositam veritati publicæ; immò hanc demonstrant. Ad VI. neg. seq. mai. cum sua probat, quia Christus Dominus erat innocens non solùm re ipsa, & in privata notitia Pilati, sed etiam famâ atque scientiâ publicâ apud omnes probos & sapientes. Sanè Pilatus ipse, auditis accusationibus, & examinatis testibus, pronuntiavit, se nihil in eo morte dignum invenire: quia nempe, sicut referunt Evangelistæ, non erant convenientia testimonia illorum. Unde sententiam minimè tulit secutus scientiam publicam, quæ nulla fuit, sed adactus metu Cæsaris. Adde, quòd miser ille iudex per examen accuratius testes facillimè falsitatis potuisset convincere: vel totam causam ad superiorem remittere. Ambæ sententiæ hactenùs expositæ sunt probabiles. Negativa juri naturæ videtur conformior, Affirmativa auctoritate veterum Doctorum, præsertim D. Thomæ, præponderat. Quòd si hanc placeat sequi, idem, quod dictum est de iudice, tenendum est etiam de carnifice, & alijs ministris sententiam exequentibus. nam & illi possunt eam exequi contra reum, quem privatâ scientiâ sciunt esse innocentem, quando secundùm allegata & probata publica legitimè est condemnatus, de quo videatur Cardin. de Lugo

tomo 2. disp. 37. sect. 4. n. 48.

CA.